

EUGENIJUS DANILEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

PERSONALISTINĖ VILTIES PEDAGOGIKA: PAGRINDINIAI KONCEPTUALŪS BRUOŽAI

Personalistic Pedagogics of Hope: The Main Conceptual Features

SUMMARY

The article defines the main conceptual features of a personalistic pedagogics of hope. The article introduces the main conclusions of theoretical research: 1) Personalistic pedagogics of hope consists of three elements – personalism, hope and pedagogics, and meaning is common to both. As an expression of human opportunities, hope gives a meaning to pedagogical activity. Personalism and pedagogics have the common aim of finding meaning. Therefore, meaning is the foundation of the synthesis of personalism, hope and pedagogics, and the most important segment of personalistic pedagogics of hope. The theory of logotherapy also emphasizes the significance of hope for a person looking for the meaning of life and implementing it. 2) A dramatic situation of the world nowadays (and in the future) requires a message of hope. In the face of difficult challenges and dangers, hope is not a stimulus to simply calculate chances and dangers, but a human response to them. On a human level, such a tendency is obvious: the more Christian hope loses its position in a society, the more illusory hopes or despair grow in that society. Thus, the need to bear witness to Christian hope is clear. The main goal of personalistic pedagogics of hope – the education of the virtue of hope – is directed that way.

SANTRAUKA

Siekiant apibūdinti personalistinės vilties pedagogikos pagrindinius konceptualius bruožus, straipsnyje atliekama pedagoginės, filosofinės ir teologinės mokslinės literatūros teorinė sisteminė turinio analizė ir sintezė, kurių pagrindu aptariama personalistinės vilties pedagogikos samprata ir formuluojamas šios krikščioniškosios pedagogikos šakos pagrindinis tikslas. Straipsnio pabaigoje pateiktos teoriškai pagrįstos šio tyrimo išvados.

RAKTAŽODŽIAI: personalizmas, vilties dorybė, personalistinė vilties pedagogika, nevilties kultūra.

KEY WORDS: personalism, the virtue of hope, personalistic pedagogy of hope, the culture of despair.

IVADAS

Lietuvos visuomenėje įsigalint nevilties kultūrai, globalizacijos, finansinės ar visuomeninės krizės sukeltų staigių neigiamų permainų akivaizdoje viltis tampa žmogaus gyvenimo pagrindu. Vilties klausimas ypač aktualus, kai žmogus patiria sunkumą, yra gundomas dvasiškai palūžti ir nepajėgia pažvelgti į savo ateitį, kai galiausiai pasiduoda apgaulei ar susižavi utopinėmis ateities vizijomis. Asmuo savo esybe negali priimti ir susitaikyti su beviltiškumu, nes žmogui būdingas geresnės ateities ir visuomeninės tvarkos ilgesys, kurį apibūdina į jo prigimtį įrašyta viltis nugalėti vargus, kančias, nuovargį ar net mirtį. Viltis, kuri aiškiai kreipia į tvarką ir tobulumą, leidžia žmogui nekapituliuoti prieš gyvenime pasitaikantį chaosą ir netvarką, sudaro sąlygas rasti vidinių krizių sprendimų. Nevilties kultūros keliamų iššūkių akivaizdoje viltis pasireiškia ne kaip pasyvus požiūris į ateitį, pasyvi rezignacija ar susitaikymas su viskuo, ką atneša kasdienybė, o kaip konkretus veikimas su meile kuriant ateitį. Turėti viltį – tai būti atsigręžusiam į tikslą, kuris yra kilęs ne iš paties žmogaus. Tai atsakymas begalinei Būčiai į sukūrimą. Tai būdas žmogui ieškoti Dievo, kuris yra jo žmogiškosios vilties Garantas. Dieviškoje viltyje gali sutilpti konkreti žmogaus viltis. Būtent viltis padeda žmogiškajai būčiai išsiskirti ateityje. Tai viltis visiems ir su visais. Visa sukurtoji tikrovė – žmonių darbai, kultūra ir gamta – patvirtina viltį keliančią Dievo kuriančiąją meilę. Personalistinė vilties pedagogika savo esme yra orientuota į vilties dorybės ir vilties žmonių ugdymą meilės dialogu.

Viltis siejama ne tik su ateitimi, nes turi palaikomosios ir kuriamosios įtakos dabarčiai. Vertindamas dabarties įvykius žmogus, remdamasis viltimi, tikisi, kad tai, kas dabar vyksta, ilgalaikėje perspektyvoje jį veda į didesnę gėrį. Šiuo aspektu vilties dorybė pedagoginėse veiklose ne tik nubrėžia teorinį tikslą su meile kurti ateitį, bet turi ir ugdomąją vertę, nes jau dabar kreipia ugdytinio gyvenimą į gėrį. Vilties dorybės ugdymas pedagogikoje yra svarbus uždavinys.

Personalizmo pateikiami pagrindiniai žmogaus asmens bruožai, tiesa apie jį patį ir pagrindiniai tarpasmeninio santykio postulatai personalistinei vilties pedagogikai teikia metodologinį pagrindą. Personalistinė vilties pedagogika remiasi nuostata gyvenimo pasirinkimuose vadovautis tiesa apie žmogų – tiesa, kuri būtų gyvenimo prasmės šaltinis ir motyvas užsiimti saviugda, tvirtintų nekvestionuojamą ir neredukuojamą žmogaus vertę, besąlygišką jo orumą. Tokią tiesą apie žmogų skelbia personalistinė žmogaus koncepcija. Šiuo aspektu vilties dorybės ugdymas yra nukreiptas į žmogiškumo vertės pripažinimą, pagarbą jai ir jos įgyvendinimą, į saviugdą, savęs tobulinimą ir asmeninę išsiskleidimą.

Žmogui ugdantis vilties dorybę reikia nuolat atsinaujinti ir tobulėti, nes dabartinis laikas atsiskleidžia kaip akimirka, pasak šv. Jono Paliaus II, paženklinta „vilties užtemimu“, kuriam būdinga tai, kad „daugelis vyrų ir moterų atrodo praradę orientyrus, netikri, be vilties, ir tokia dvasios būseną taip pat nesvetima ne vienam krikščioniui. Trečiojo tūkstant-

mečio pradžioje Europos žemyno horizontą temdo daug nerimą keliančių ženklų“ (Jonas Paulius II 2003: § 7). Tai parodo, kodėl svarbu dėti pastangas, kad

šių dienų žmogus pažintų tiesą apie save patį bei savo prigimtį ir kad remdamasis šia tiesa galėtų ugdytis jėgų teikiančią viltį gyventi.

PERSONALISTINĖS VILTIES PEDAGOGIKOS SAMPRATA

Pedagogika žmogui padeda atskleisti ir įgyvendinti tai, kas jame yra geriausio, ir parodo jo žmogiškumą. Viena iš pedagogikos funkcijų, nukreiptų į vilties ir kitų dorybių ar vertybių ugdymą, yra auklėjimas. Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija pateikia tokias auklėjimo charakteristikas: „Auklėjimas (lot. *educatio*) etimologine žodžio prasme reiškia ištraukti į paviršių (*e-ducere*) jo turimą tiesą, tai, kas yra jo širdyje, net tai, ko jis pats nežino apie save, būtent jo silpnybes ir lūkesčius, stengiantis skatinti jo atsako į pašaukimą laisvę. <...> Auklėjimas vykdomas šiomis kryptimis: savižinos, slėpinio priėmimo, mokėjimo aiškinti gyvenimą ir šaukimosi (*e-vocare*). <...> Auklėjimas – tai jauno žmogaus skatinimas pažinti save, pašaukimo charakterizmoje nepaliamajai ieškoti savo tapatybės bei jo paruošimas priimti save kaip iki galo nepažįstamą slėpinį, nes „slėpinio pajautos netektis yra viena didžiausių pašaukimų krizės priežasčių“ (Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija 1999: § 35). Personalistinė vilties pedagogika remiasi aktyvia dinamine žmogaus prigimtimi: jaunas žmogus ugdosi gebėjimą ieškoti kelių, vedančių į tikslą. Taip formuojasi įsitikinimas, kad artimesnėje ar tolimesnėje ateityje iškils naujų svarbių iššūkių, kuriems spręsti prireiks išugdytų dorybių, pozityvių vertybių ir universalių gėrių. Į šį dinaminį

žmogaus dvasinio gyvenimo bruožą yra įrašyta viltis, kuri motyvuoja asmenį siekti kilnių tikslų, suteikdama jiems prasmę, ir mobilizuoja valią nuolat dirbti ir veikti, kad būtų pasiekta asmeninių ir visuomeninių gėrių. Ši viltis *ne turi* konkretų laiką, o *priklauso* konkrečiai erdvei, laikui ir veiksmui.

Viltis, apibrėžta kaip žmogaus galimybių išraiška, teikia mokslinei (taip pat pedagoginei) veiklai prasmę. Personalizmas akcentuoja žmogaus veiklos ir gyvenimo prasmės svarbą: „Ugdomasis darbas yra galimas tik tada, kai yra suvokiama žmogaus gyvenimo prasmė ir jo buvimo tikslas. Pirma negu pradeda ugdyti, reikia žinoti, kam ugdyti“ (Maceina 1991: 125). Pedagogikos svarbiausios funkcijos – ugdymo – pagrindinis tikslas yra „parengti žmogų savarankiškam ir prasmingam gyvenimui“ (Pukelis 1998: 52). Bendras rūpestis gyvenimo prasmės atpažinimu jungia personalizmą su pedagogika. Apibendrinant galima teigti, kad *prasmė sujungia tris elementus – personalizmą, viltį ir pedagogiką – ir sudaro nedalomą visumą – personalistinę vilties pedagogiką*.

Viena vertus, viltis yra žmogiškai paprasta ir remiasi intuicija, antra vertus, neprieštarauja protui ir racionaliam įvykių prognozavimui. Viltis yra nukreipta į konkretų tikslą ir remiasi tikėjimu, kad tikslas bus pasiektas. Vis dėlto, jei žmo-

gui jis atrodo per sunkiai pasiekiamas, viltis ima silpti nors, objektyviai vertinant, šis tikslas išlieka realus ir pasiekiamas, tik reikalauja ypatingų pastangų. Pedagogika, kaip mokslas apie jauno žmogaus ugdymą ir ugdymąsi, akcentuoja potencialo ir galimybių atskleidimo vaidmenį: asmuo skleidžiasi savo pašaukimo perspektyvoje, o ne determinuotoje priklausomybėje nuo likimo nulemtų aplinkybių. Transcendentinis potencialas peržengti patį save, apibūdinantis asmeninę būtį, yra nukreiptas į įgyvendinimą. Nepriklausomai nuo reikalavimų, kuriuos asmeniui kelia profesija, personalinė vilties pedagogika turi būti nukreipta į žmogaus savęs pažinimą, savo įgimto orumo interiorizaciją ir savo žmogiškumo išskleidimą.

Šiuolaikinėje visuomenėje žmogus turi galimybių aktyviai reikštis įvairiose veiklose. Žmogaus, kaip bendruomeninės ir dvasinės, kartu ir gamtinės bei kultūrinės, religingos būtybės, vystymasis yra susijęs su visuomene, kultūra ir religija. Viena vertus, asmuo, priimdamas ir interiorizuodamas kultūrą ir religiją, praturtėja pats, kita vertus, remdamasis amžinosiomis vertybėmis, žmogus kuria, keičia ir turtina visuomenės kultūrą. Šiame visuomenės ir asmenybės kūrimosi ir tobulėjimo procese dalyvauja viltis.

Personalinė vilties pedagogika siekia apimti žmogaus būties visumą. Ši pedagogika remiasi antropologijos, filosofijos, psichologijos, teologijos ir kitų mokslų išvalgomis apie žmogų ir siekia optimalaus ugdymo tikslų ir idealų įgyvendinimo bei asmens savirealizacijos. Šiuolaikinės pedagogos kryptys skirtin-

gai interpretuoja viltį ir jos svarbą ugdymui. Analitinė empirinė pedagogikos kryptis nesuteikia vilčiai racionalaus pagrindo ir traktuoja ją kaip utopiją. Empirinės krypties pedagogikoje ugdymo pagrindas yra analitinio kritinio mąstymo lavinimas, o rengiant pedagogus, išskiriami šie pagrindiniai dalykai: švietimo filosofija, pedagogikos istorija, pedagoginė psichologija arba sociologija, ir akcentuojamas analizės metodas bei juo grįstas analitinis kritinis mąstymas, mokytojo pedagoginei veiklai suteikian-tis pagrindinę metodologinę kryptį.

Vienas iš kritinės pedagogikos kūrėjų ir atstovų yra P. Freire'as (1921–1997), kuris vilties pedagogikos analizei skyrė pagrindinę vietą. Savo pedagogikos teorijoje jis bandė suderinti viena kitai prieštaraujančias pasaulėžiūrą formuojančias sroves: marksizmo ideologiją ir krikščioniškąją doktriną. Marksizmo ideologija iš esmės prieštarauja personalinei vilties pedagogikai, tačiau šio autoriaus darbuose galima rasti personalistinę vilties pedagogiką pagrindžiančių teiginių. Šis kritinės pedagogikos kūrėjas viltį iškelia kaip būtina ugdymo sąlygą: „Be vilties neįmanoma net pradėti mąstyti apie ugdymą“ (Freire 2007: 87). Šio pedagogikos mokslininko atstovaujamos kritinės pedagogikos kontekste viltis teikia pagrindą kritikuoti ugdymo proceso institucionalizavimą ir deindividualizavimą. Personalistinei vilties pedagogikai taip pat yra svarbus P. Freire'o suformuluotas kritinės pedagogikos teiginys, kad pedagoginis mąstymas pirmiausia turi pasižymėti vilties kalba, o ne reprodukcijos teorijos retorika (Freire 2007: 87).

PAGRINDINIS PERSONALISTINĖS VILTIES PEDAGOGIKOS TIKSLAS

Žmogaus samprata, grindžiama besąlygiška žmogaus verte ir jo išsiskleidimu kuriant gerį savyje ir būnant gėriu kitiems – tai žmogaus kaip asmens koncepcija. Ja remdamasi, personalistinė vilties pedagogika teikia pagalbą dvasiškai tobulėjančiam žmogui. Žmogus kaip laisva, protinga, nuolat besikurianti ir atsakinga būtybė, kuriai priklauso besąlyginis orumas, reikalauja galimybės aktualizuoti, išreikšti nesavanaudišką pagarbą ir meilę – tai įgyvendinama save dovanojant bendrajam gėriui kurti. Ši pagarba ir meilė geriausiai išreiškiama bendruomenėse, neatimančiose iš savo narių laisvės ir sukuriančiose kiekvienam sąlygas vystytis kaip asmeniui.

Vilties dorybės, kaip įgimto polinkio, ugdymas iš esmės skiriasi nuo optimizmo ar pozityvaus mąstymo, kaip išmoktų dalykų, lavinimo. Kadangi vilties dorybės ugdytojas yra vertybių liudytojas, be to, gyvenimo jomis pavyzdys, jis daro poveikį būtent savo autentišku elgesiu, šiuo atveju – sava viltimi.

Pagrindinis personalistinės vilties pedagogikos tikslas yra ugdyti vilties dorybę. Jis reikalauja gebėti kurti meilės dialogą, ilgalaikius planus ir gyvenimo projektus, staigiai ir adekvačiai reaguoti į pokyčius, mokytis pozityviai žvelgti į gyvenimą, priimti svarbius sprendimus, apsispręsti, ugdyti pozityvų požiūrį į ateitį, pasaulį ir save. Vilties ugdymas turi vykti kartu su viso asmens tobulėjimu, t. y. besąlygišku žmogaus asmens orumo pripažinimu, tikėjimo sąmoningumo augimu, kuriančiosios meilės stiprėjimu, pašaukimo atpažinimu ir vykdymu, gy-

venimo prasmės suradimu, neįkainojamos savo ir kitų žmonių gyvenimo vertės supratimu bei ateities meile.

Ugdant vilties dorybę išryškėja dvi grupės veiksmų: 1) teigiami, kuriantys ir stiprinantys viltį; 2) neigiami, silpninantys ir žlugdantys viltį (šie veiksniai oponuoja ir neigia vilties argumentus, dažnai klastoja ar sukarikatūrina autentišką katalikiškosios vilties sampratą).

Teigiami vilties dorybės ugdymo veiksniai yra nukreipti į žmogiškosios būtybės sąmoningumo stiprinimą. Jie remiasi žmogaus koncepcija, kuriai būdingas besąlygiškos žmogaus ir žmoniškumo vertės supratimas, priėmimas ir pripažinimas – tai suteikia gyvenimui esminę prasmę ir pagrindžia vilties būtinybę žmogaus gyvenime. Taigi, pagrindinis vilties dorybės ugdymo metodas yra pedagoginės sąveikos, vykstančios meilės dialogo atmosferoje, kuriamas asmeninis santykis su žmogumi, kuris yra vilties žmogus, kasdien ja vadovaujasi ir sugeba ją patvirtinti savo gyvenimo pavyzdžiu. Šis metodas yra pagrindinis ne tik ugdant vilties dorybę, bet ir perduodant kitas vertybes. Tiesioginis asmeninis kontaktas su liudytoju, kuris gyvena vadovaudamasis tam tikra vertybe, dorybe ar moraline nuostata, yra veiksmingiausia pedagoginė priemonė. A. Komenskis teigia, kad „Žmones išmintingus padaryti gali tik išmintingasis, iškalbingus – iškalbingasis, dorus – dorasis“ (Komenskis 1975: 587). Paulius VI akcentuoja pedagoginę liudijimo vertę: „Šiandienis žmogus mieliau klauso liudytojų, ne mokytojų, o jei klauso moky-

tojų, tai dėl to, kad jie yra liudytojai“ (Paulius VI 1975: § 41). Personalistinės vilties pedagogikoje efektyvus yra ir daktinis pasakojimo metodas: pateikiama gyvenimo istorijų su pavyzdžiais, patvirtinančiais vilties dorybės gelbstintį poveikį sudėtingų situacijų ar problemų akivaizdoje. Šie realūs pasakojimai apie šventųjų, kitų žmonių arba grožinės literatūros personažų ypatingą vilties liudijimą dažnai ilgam išlieka mokiųjų atmintyje ir tampa kertine atrama jiems patekus į sunkias, net beviltiškas situacijas. Sprendžiant su vilties netektimi susijusias problemas, personalistinės vilties pedagogikoje gali būti taikomas problemų sprendimu grindžiamas mokymo(si) metodas.

Neigiami vilties dorybės ugdymo veiksniai ypač suaktyvėja paauglystėje, išgyvenant *identiteto* formavimosi arba *vaidmenų sumaištį* (Erikson 2004: 308). Pagal šiam amžiui būdingas ypatybes jaunas žmogus dažnai būna susiformavęs nerealiai didelių vilčių. Vilties dorybės ugdymas susiduria su ypatingu iššūkiu – padėti susigrąžinti viltį jaunuoliams, kurie turėjo didelių, nerealiais lūkesčiais grįstų, iliuzinių vilčių ir jomis nusivylę, kurie po neišvengiamų ir dramatiškų nusivylimų nebejaučia gyvenimo prasmės, netenka energijos ir drąsos ginti amžinąją viltį ir vadovautis ja gyvenime. Tokia jaunų žmonių situacija visuomenėje įgauna didžiulį mastą, yra grėsminga ir reikalauja vilties dorybės ugdytojų ypatingų pastangų bei auklėjamųjų veiksmų, nes šiuolaikinė masinė kultūra įteigia jaunam žmogui suprimityvintus gyvenimo sėkmės pavyzdžius, subanalintus žmonių ryšių modelius bei nerealius

iluzinės vilties objektus ir kaip pagrindinį tikslą iškelia materialias gėrybes. Daugeliui jaunų žmonių tokia perspektyva nepasiekiamo, nes jie gyvena nedarbu grasinančioje, materialinių ir kultūrinių skurdą reprodukuojančioje, gyvenimą destabilizuojančioje aplinkoje ir rizikuoja netekti prasmės ir vilties. Popiežius Pranciškus pažymi, kad jaunimo ugdymas yra veikiamas socialinių permąnų, todėl „Jaunimas įprastinėse struktūrose dažnai nesuranda atsakymų į savo rūpesčius, poreikius, problemas ir žaizdas“, o ugdytojams, ypač vyresnės kartos atstovams, „sunku kantriai įsiklausyti, suprasti jų rūpesčius ir prašymus, išmokyti kalbėtis su jais jiems suprantama kalba“ (Popiežius Pranciškus 2014: § 105).

Vilties dorybės ugdytojams, dirbantiems su jaunais žmonėmis, yra keliamas siekinys atskleisti jiems amžinosios vilties svarbą, skatinti juos nuolat stiprinti viltį, statyti ją ant tiesos, laisvės ir atsakomybės pamatų. Šiame kontekste išsiskystalizuoja keletas *personalistinės vilties pedagogikos uždavinių*: 1) mokyti atsargaus, realistiniu situacijos įvertinimu, išmintingais ir atsakingais veiksmais grindžiamo optimizmo; 2) teikti pagalbą atrandant Absoliuto troškimo grindžiamus kasdieninių pasirinkimų kriterijus; 3) mokyti savo gyvenimo planuose neignoruoti neišvengiamos asmeninės kančios ir artimo žmogaus mirties išgyvenimo galimybes; 4) ugdyti nusiteikimą kovoti už teisingas vertybes, visų pirma už žmogaus orumą ir ateities meilę.

Dievo pažadą liudijantys realūs ženklai sukuria žmogui tvirtą atramą sąmoningai ir giliai vilčiai. Evangelija, kaip Geroji Naujiena, iš esmės yra tvirtos

vilties pagrindas. Todėl krikščioniškuoju aspektu personalistinei vilties pedagogikai ypač svarbus yra religinis ugdymas. Personalistinėje vilties pedagogikoje būtina akcentuoti teologinių dorybių – vilties, tikėjimo ir meilės – neišardomą vienybę, todėl viltis neturi būti ugdoma atskirai nuo kitų teologinių dorybių.

Vilties dorybės ugdytojas, traktuojantis pedagoginį santykį kaip tarpasmeni-

nę sąveiką, turi suteikti ugdytiniui intelektualinių vilties argumentų, t. y. sudaryti sąlygas mokiniui pasijusti mylimam ir priimtam asmeniui, pastebėti savo pažangą ir pajusti džiaugsmą dėl pasiekimų. Tai yra tikėjimo savimi ir pasitikėjimo žmonėmis pagrindai. Tai, kaip bus įvykdyti šie sudėtingi pedagoginiai uždaviniai, priklauso nuo pedagogo kaip vilties žmogaus patikimumo.

IŠVADOS

1. Personalistinę vilties pedagogiką sudaro trys elementai – personalizmas, viltis ir pedagogika, kuriuos suvienija žmogaus gyvenimo prasmės paieška. Viltis, kaip žmogaus galimybių išraiška, įprasmina pedagoginę veiklą. Personalizmą su pedagogika sieja bendras siekis surasti prasmę. Taigi gyvenimo prasmė yra personalizmo, vilties ir pedagogikos sintezės pagrindas ir personalistinės vilties pedagogikos svarbiausias elementas. Logoterapijos teorija taip pat akcentuoja vilties svarbą žmogui ieškant gyvenimo prasmės ir ją išskleidžiant.

2. Dramatiškoje pasaulio situacijoje dabar (ir ateityje) reikalinga Vilties žinia. Sunkių iššūkių ir grėsmių akivaizdoje viltis yra ne paskata tiesiog apskaičiuoti galimybes ir grėsmes, o žmogaus atsakas į jas. Šiandien ieškoma būdų rasti bendrų, dialogą įgalinančių sąlyčio taškų tarp dviejų priešingų visuomenės polių – tarp turinčių viltį Dieve, sąmoningai tikinčių, išskirtinai besirūpinančių žmonijos Išganymu krikščionių ir nevilties kultūros bei vartotojiškumo ideologijos paveiktų žmonių, kurie gerbia pasaulio teisinę tvarką ir saugo žmogaus teises,

tačiau jų gyvenime vilties Dievo vietą užima iliuzinė viltis, kuri grindžiama mokslu ir pažanga, galėjimu valdyti kuo daugiau materialių vertybių, įgyti valdžią ir galių ar patirti malonumų ir pan. Vilties principą norima pakeisti atsakomybės už savo gerovę principu, tačiau jei nėra vilties, didžiulio blogio pasaulyje akivaizdoje susidūrus su grėsmėmis, ši atsakomybė užleidžia vietą rezignacijai ir depresijai. Žmogiškajame lygmenyje pastebima tokia tendencija: kuo labiau pastarojoje įsigali iliuzinės viltys arba neviltis. Tad išryškėja būtinybė liudyti krikščioniškąją viltį. Į tai nukreiptas personalistinės vilties pedagogikos pagrindinis tikslas – vilties dorybės ugdymas, kartu jis yra bendrojo auklėjimo esmė, pagrindinė priemonė ir veiksmingumo sąlyga.

3. Personalistinės vilties pedagogikos siūlomas ugdymas apima ir gamtinį, ir antgamtinį vilties lygmenis. Šios pedagogikos pagrindas yra iš Dievo kilęs nesumenkinamas ugdytinio orumas, buvimas Dievo vaiku ir galimybė laisvai apsispręsti. Svarbiausias personalistinės

vilties pedagogikos principas yra, gerbiant vienas kito laisvę, asmens subjektyvumą, išskirtinumą ir kitoniškumą, kurti ugdytojo ir ugdytinio meilės dialogą. Vertinant iš būties perspektyvos, kūrybingos ir dinaminės personalistinės vilties pedagogikos uždaviniai yra nukreipti į gėrio prado žmoguje lavinimą. Vertybinis žmogaus matmuo suteikia personalistinei vilties pedagogikai prasmę, pasitikėjimas amžinosiomis vertybėmis ir galimybė pagal jas gyventi yra vilties esmė. Šioje pedagogikoje ugdytojo ir ugdytinio ugdymoji sąveika ne vienkryptė, o dvikryptė. Ji vyksta tarp dviejų neapibrėžiamų subjektų, todėl jos eiga sudėtinga ir sunkiai planuojama.

4. Vilties dorybės ugdymas padeda sukurti pozityvų santykį su pasauliu, pačiu savimi ir kitais žmonėmis. Tobu-

linant intelektualines galimybes, vilties dorybės ugdymas turi būti sutelktas ties sąmoningai priimtoms ir išgyventos vilties liudijimu, tampančiu pagrindiniu vilties dorybės perdavimo metodu. Viltis teikia gyvenimui prasmę ir motyvus su meile kurti bendrąjį gėrį. Svarbiausius vilties ugdymo pagrindus suteikia asmens saviraiškos galimybių pristatymas, pagrįstas žmogaus, kaip asmens, sukurto pagal Dievo paveikslą ir panašumą, samprata. Krikščioniškasis ugdymas, atsiliepiantis į teologiškai apibūdinamą tikėjimo, vilties ir meilės dorybių integralumą, pakylėja žmogiškąją viltį virš biologinės mirties, nurodydamas, kad gyvenimo prasmė yra su meile kurti išliekamąjį gėrį savyje ir pasaulyje. Ugdant vilties dorybę svarbiausias yra ugdytojo, kaip vilties žmogaus, asmeninis liudijimas.

Literatūra

- Erikson Eric Homburger. 2004. *Vaikystė ir visuomenė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Freire Paulo. 1994. *Pedagogy of hope*. London: Continuum.
- Freire Paulo. 2007. *Daring to dream*. Boulder, CO: Paradigm.
- Jonas Paulius II. 2003. *Posinodinis apaštališkasis paraginimas Ecclesia in Europa*. <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/ecclesia-in-europa.html> [žiūrėta 2019 02 09]
- Komenskis Janas Amosas. 1975. *Rinkiniai pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
- Maceina Antanas. 1991. *Kultūros filosofijos įvadas*. Raštai, t. 1. Vilnius: Mintis.
- Paulius VI. 1975. *Apaštališkasis paraginimas Evangelii nuntiandi*. <http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/paulius_vi/ap-paraginimai/1975-12-08_evangelii-nuntiandi> [žiūrėta 2019 03 05]
- Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija. 1999. *Nauji pašaukimai naujai Europai (In verbo tuo...)*. <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nauji_pasaukimai.html> [žiūrėta 2019 03 09]
- Popiežius Pranciškus. 2014. *Apaštališkasis paraginimas Evangelii gaudium*. <http://www.baznycioszinios.lt/site/files/file/pdf/bzinios_2013-12.pdf> [žiūrėta 2019 03 01]
- Pukelis Kęstutis. 1998. *Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos*. Kaunas: Versmė.